

BISERICA și ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Dimitrie Negreanu.

Un exemplu de muncă, sîrguință și de frumoase virtuți, Dimitrie Negreanu a apus dintre cei vii, încunjurat de stima, cinstea și iubirea celor ce l-au cunoscut; a apus dintre cei vii, seninul bătrîn, în mormînt s'a așezat, ca pe mormîntul său să crească floarea recunoștinței neamului și bisericeii sale...

A murit Dimitrie Negreanu, pentru a fi nemuritor.

Binecuvîntată va fi memoria lui din neam în neam și rugile noastre ferbinți se înalță spre Tronul cel ceresc, pentru odihna și fericirea scumpul răposat. — căci inima lui pentru biserică și neamul său a bătut, cât a fost în viață și acestora le-a devotat el și gândul său din urmă; bisericeii și neamului său a lăsat Dimitrie Negreanu rodul muncii și sîrguinței, dar tot-odată și exemplul virtuții.

Om fără înalte pregătiri științifice, modest dar harnic comerciant, prin mintea sa luminată și sîrguința-i ne-ostenită, înmulțit-a talantul, ce i s'a dat dela Domnul.

Inimă curată, adînc simțitoare și plină de dragoste și alipire față de biserică și neamul său, lăcaș virtuților a făcut din sufletul său. Și binecuvîntarea cerească revărsatu-s'a asupra lui, asupra muncii sale; binecuvîntarea bisericeii și neamului său, se așterne peste țărina sa.

Un strălucit exemplu al ridicării prin sine, prin muncă, prin negoț, a fost Dimitrie Negreanu. El a dovedit, că nu titluri academice pot face mare pe un om; și nu este românul nevrednic a se ridica prin negoț. — dar muncă se cere, muncă cinstită și sîrguitoare.

Munca sîrguincioasă și cinstită a caracterizat pe Dimitrie Negreanu, — și modestul comerciant a ajuns un fruntaș al neamului și bisericeii sale, a devenit un mare părinte al fiilor neamului său...

Nu este negoțul o carieră ignobilă, ci omul toate le nobilitează, caci eată pe Dimitrie Negreanu în viață și după moarte, exemplu de virtute și de nobleță a inimei.

Alături de Negreanu, dacă vom aminti pe fondatorul Zsiga, care prinos a adus pentru cultura neamului său bogatele roade ale muncii sale de neguțator, — au nu avem în față ce poate face și ce a făcut un neguțator?

Mai mare dragoste pentru neam nimeni nu are; mai trainic monument al nemuririi nimeni nu și-a înălțat.

Dimitrie Negreanu și-a lăsat averea de aproape 100.000 cor. fundațiune, pentru creșterea tinerimei pe ori-ce carieră, dar îndeosebi pentru cariera industrială și comercială.

Stipendiile vor fi, dela 100—800 cor. Preferiți vor fi în prima linie fii protopopiatelor Beiuș și Vașcău. Peste 50 de ani se va estinde fundațiunea peste întreagă mitropolia gr.-or. română din Transilvania și Ungaria. Fundațiunea va fi administrată printr'un comitet numit de fondator, din fruntași de ai bisericeii noastre, din Arad, Oradea-Mare și Beiuș, cu sediul comitetului în Oradea-Mare. Intreagă administrația fundațiunii este pusă sub supravegherea Consistorului nostru din Arad și a Sinodului nostru eparhial; ear peste 50 de ani, când fundațiunea se va estinde asupra întregii mitropolii, se va pune și sub supravegherea Congresului național bisericesc.

Eată cuvîntul de după moarte, lăsămîntul lui Dimitrie Negreanu.

Eată-l pe modestul comerciant, în haina nemuririi, ce singur și-a gătit-o!

Și unde este taina virtuților și strălucirii sale ?

Dacă vom cerceta viața lui Dimitrie Negreanu, găsi-vom în tot pasul și gândul casei Domnului și o neclintită alipire de neam și de lege.

Aci este taina mărimii lui Dimitrie Negreanu, aici e taina virtuților sale, taina isbânderilor sale în lupta vieții, taina strălucitului său act din urmă.

Să-ți iubesti cu nestrămutare biserica și neamul, să muncești cu sîrguință, ș'apoi negotul și meseria, »plug de aur,« umplea-vor casa ta, bucurie vor aduce celor din jurul tău și mulțumirea vieții; ear în viitorime dura-ți va fie nemurirea. Obolul ce datu-l-ai pentru neamul și biserica ta, în fața lui Dumnezeu te va înălța; și prin ajutarea și ridicarea fiilor neamului tău strălucit îți va fi numele tău și binecuvântată, memoria.

Mai mare dragoste decât acesta pentru biserica sa și neamul său, nimenea nu are.

Dimitrie Negreanu s'a născut în 15 Octomvrie 1832 în M.-Telegd (comitatul Bihorului) din părinți gr.-or. români: Ioan Negreanu și soția Ana, născută Szilágyi, cari au fost morari în M.-Telegd, având trei prunci și anume pe: Ioan, Dimitrie, Maria, cari foarte timpuriu au devenit orfani. — Dimitrie chiar de un an a fost, când i-a murit tatăl său, eară când i-a murit mamă-sa a fost de 12 ani.

Dimitrie Negreanu școalele elementare le-a început în școala rom. catolică (nefiind acolo școală gr. or. română) din M.-Telegd, de unde apoi a mers la Beiuș, unde în școala gr.-or. română a învățat clasa III., eară în școala gr.-cat. română a învățat clasa a IV-a elementară. — După terminarea claselor elementare a intrat în gimnasiul gr.-cat. din Beiuș, unde cu rezultat bun și cu purtare morală bună a studiat 4 clase gimnasiale susținându-se pe sine el singur pe timpul studierii sale.

După-ce a terminat cu succes bun clasa IV-a gimnazială s'a dedicat carierii comerciale și spre acest scop la recomandarea comerciantului Nicolae Zsiga din Oradea-Mare, s'a dus de învățăcel la Karczag în neguțătoria lui Dimitriu Rácz, unde după trei ani a devenit calfă

Pe acest timp — pe timpul revoluțiunii din 1848, fratele său și sora sa și-au schimbat numele în Fekete, cari apoi mai târziu s'au folosit de amândouă și anume: de numele „Fekete-Negreanu,“ ear Dimitrie și-a ținut și mai departe numele său „Negreanu.“ Sora sa a murit fără de prunci, până când fratele său, Ioan a avut doi prunci și anume: pe Ioan Fekete-Negreanu, de presinte locuitor în F.-Vásárhely și Ecaterina Fekete-Negreanu măritată după Nicolae Bogdan, paroch gr.-or. român în M.-Lázur.

Devenind Dimitrie Negreanu calfă, a servit în neguțătoria mai mari ca calfă și anume în Dobrișin, Oradea-Mare, Abrud, Hódmező-Vásárhely, Peșta, Timișoara și Arad.

După aceasta apoi s'a decis a deschide prăvălie și spre acest scop Provedința divină l'a trimis în Beiuș, de a putea deveni un mecenat nemuritor al acelei provincii sărace; prăvălia apoi a deschis-o în 1858 în care an s'a și căsătorit cu Augusta Moldovan, fiica neguțătorului din Beiuș Danil Moldovan și soției Iuliana născută Vass, din familia nobilă și aleasă Vass din Beiuș.

Din căsătoria aceasta a avut D. Negrean patru prunci și anume: Maria, Sabina, Dimitrie, cari au murit ca prunci mici, și Ioan Trăian, care a murit în etate de 33 ani.

După o viață conjugală de 9 ani plină de fericire, iubita sa soție a răposat în Domnul în 29 Maiu 1867, rămânând apoi D. Negreanu până la sfârșitul vieții sale tot văduv.

Obosit de munca cea grea D. Negrean a predat prăvălia sa la 1 Iulie 1895, nuci calfe care învățase la el ca învățăcel. — D. Negreanu, a fost mult timp unicul neguțător român în Beiuș; el ca neguțător a contribuit mult la creșterea unei generațiuni de neguțători români, aplicând el în neguțătorie învățacei români. — Dimitrie Negreanu, ca neguțător a muncit cu constiință, și cumpătate, ce dovedește mai ales avuția sa cea frumoasă, ce a agonisit-o, pe lângă contribuțiile, cu cari a înaintat toate interesele adevărate ale bisericii ortodoxe române și ale neamului său românesc. El și în viața publică a fost onorat, ce se vede și din împrejurările, că a fost ales de asesor consistorial, deputat sinodal eparchial, președintele comitetului parochial, membru în camera comercială din Oradea-Mare, a fost președintele școalei industriale din Beiuș, etc.

Perzând pe unicul său fiu, pe Ioan Trăian, care a repausat în etate de 33 de ani în Viena, ca medicinist, la 1. Februarie 1898, atunci, când numai câte-va luni l'au mai despărțit de a deveni medic, — spre mângăierea sa sufletească și spre binele bisericii sale ortodoxe române și al neamului său românesc, avuția sa considerabilă a testat-o pentru o fundațiune, cu scopul de a crește o inteligență, neguțători și industriași cvalificați spre binele și înflorirea bisericii ortodoxe române, a neamului său românesc și a patriei sale.

Fie-i memoria binecuvântată în veci!

Congresul.

Ședința VII, ținută Marți, după amiaz.

Comisiunea organizatoare, prin referentul N. Zigre, referează asupra raportului Consistorului mitropolitan în cauza despărțirilor ierarchice (a comunelor noastre bisericesti aflătoare încă și a-

cum sub jurisdicțiunea bisericeii sirbe) și în cauza revendicării mănăstirilor, făcând propunere, ca :

1. conducerea afacerilor acestora, aparținătoare delegațiunii Congresuale esmise în cauză, privind întreaga mitropolia, să fie concrezută și pe mai departe I. P. S. Sale mitropolitului, ca șef al mitropoliei, în calitate de president al delegațiunii și având ca vice-president pe P. S. Sa episcopul Aradului ;
2. delegațiunea să continue cu intentarea proceselor de despărțire cum și cu demersurile pentru revendicarea mănăstirilor, pe baza datelor adunate deja, fără să aștepte adunarea și a altor date, putându-se face aceasta adunare și în decursul proceselor ;
3. spesele împreunate cu aceste procese vor avea să le supoarte, în cestiunea despărțirilor, comunele interesate, ear' în cestiunea revendicării mănăstirilor, diecesele pe al căror teritor sunt situate acele mănăstiri ;
4. cu privire la intentarea proceselor delegațiunea să asculte din cas în cas părerea unei anchete de juriști.

La punctul acesta al propunerii deputatul F. Musta face aditament, ca : în anchete să fie câte trei juriști din fie-care diecesă.

Se primește propunerea comisiunii, cu aditamentul propus de F. Musta.

Privitor la rațiociniul despre administrarea fondului pentru despărțirile ierarhice comisiunea propune luarea la cunoștință.

Se primește.

Asupra propunerii făcute de deputatul Dr. N. Oprean în ședința a patra, de următorul cuprins :

„Considerând, că »Regulamentul pentru procedura judecătorească în cauzele disciplinare« al Congresului național-bisericesc din 1886 nr. 184 a fost votat numai în mod provisor ;

considerând, că la codificarea acestui regulament au fost deplin desconsiderate principiile jurisprudenței moderne ;

considerând, că în acest regulament la organizarea judecătorilor disciplinare, nici dispozițiile »Statutului organic« nu au fost luate în socotință deplină ;

considerând, că după dispozițiile acestui regulament inculpatul nici în decursul cercetării, nici la resolvarea în merit a cauzei prin sentință nu ajunge în coatingere directă cu judecătorul său ;

considerând, că în afaceri de disciplină este un principiu cardinal al judicaturei moderne, ca judecătorul să-și formuleze judecata pe baza impresiunii imediate primite dela inculpat și dovezi, ear' în regulamentul present acest principiu (al verbalității și al comunicației imediate cu inculpatul) este cu desăvîrșire desconsiderat ;

și astfel regulamentul present nu se mai poate susține :

Consistorul mitropolitan este îndrumat să elaboreze un nou proiect de regulament pentru procedura judecătorească în afacerile disciplinare, pe baza principiilor jurisprudenței moderne a verbalității și cu deplină considerare a forurilor bisericești stabilite în Statutul Organic ; ear' proiectul astfel pregătit să-l supună debaterii proximalului Congres național-bisericesc, —

comisiunea propune transpunerea ei la Consistorul mitropolitan, care să o studieze și apoi să presinte proximalului Congres proiect care să poată fi discutat în merit.

Se primește.

Urmează referada d-lui P. Cosma (com. organizatoare) în cauza înființării episcopilor nouă.

După un esposeu detaiat asupra demersurilor făcute până acum în această cestiune, în firul cărui esposeu referentul dă cetire și proiectului elaborat în cauză de secretarul consistorului mitropolitan și raportului Consistorului mitropolitan Nr. 373, ambele în cestiunea episcopilor, referentul P. Cosma face, în numele comisiunii organizatoare, următoarea propunere :

»Congresul constată, că Consistorul mitropolitan nu a îndeplinit întru toate concludul congr. Nr. 64 din 1900. Se îndrumă deci de nou, ca în proxima ședință plenară să iee măsurile necesare pentru procurarea datelor esacte, pe baza cărora să-și poată elabora proiectul ce i-se cere ; ear' însuși proiectul să-l înainteze la proximalul Congres astfel pregătit, în cât Congresul să-l poată pertracta în merit.«

Preas. Sa episcopul I. Papp, cere a se primi la propunerea comisiunii aditamentul următor :

»Totodată se enunță, că legatul fericitului arhieria Andreiu pentru cele două episcopii privește numai episcopiile istorice din Timișoara și Oradea-Mare, dar' nu și episcopia ce se intenționează a se înființa pe teritorul arhidiecelei.«

Au luat parte la discuție, pe lângă referentul comisiunii deputații : M. Velici, Dr. I. Suciu, Dr. N. Oprean. P. Rotariu face contra propunerea de a se inactiva imediat cele 3 episcopii, și aceasta e spriginită de Dr. Traian Puticiu.

Punându-se la vot contrapropunerea deputatului Rotariu și intrunind o mică minoritate a voturilor, se declară primită propunerea comisiunii, cu adausul P. S. Sale episcopului Papp.

Tot comisiunea organizatoare, prin referentul A. Hamsea referează asupra raportului Nr. 411 al Consistorului mitropolitan, prin care fusese prezentat Congresului studiul istoric „Mitropolia Românilor ortodocși din Ungaria și Tran-

silvania“ scris de Preacuvioșia Sa arhimandritul Dr. Ilarion Pușcariu, făcând următoarea propunere :

»Raportul Consistorului mitropolitan se ia la cunoștință și Congresul *apreciind valoarea literară a opului* »Mitropolia Românilor ortodoksi din Ungaria și Transilvania,« lucrat de arhimandritul Dr. Ilarion Pușcariu, exprimă autorului recunoștință ; ear' cu privire la memoriul menit a înfățișa vieța și activitatea dezvoltată la mitropolie și în singuraticile diecese în cei 25 ani ai vieții constituționale bisericești, cum și rezultatele obținute în acest interval, Consistorul mitropolitan se însărcinează a lua dispozițiunile de lipsă, ca elaborarea memoriului contemplat să se efectuiască în cel mai scurt timp, ear' rezultatul să-l substearnă proximalui congres ordinar pe lângă raport special.«

Propunerea se primește fără discuție.

După acestea, fiind timpul înaintat, I. P. S. Sa închide ședința la 7 ore seara.

Ședința VIII, I. P. S. Sa prezintă declarația Sinodului episcopesc în cauza acuzelor întrate contra P. C. Sale Vasile Mangra, vicar la Oradea-Mare, ca îndeplinire a concludului congresual din ședința VI., care e de următorul cuprins :

»La dorința Măritului Congres, cercetând noi arhieriei arătările întrate la mitropolie contra presidentului Consistorului nostru de la Oradea-Mare, a vicarului episcopesc Vasile Mangra, am constatat că la forul bisericesc nu s'a inițiat nici o procedură și că nu există nici o sentință și așa am aflat cu cale, ca arătările amintite să se transpună episcopului concernent spre ulterioară competență procedură.«

Intrându-se în ordinea de zi, urmează referada comisiunii organizatoare (referent P. Cosma) în cestiunea incompatibilității de oficiu a vicarului de la Oradea, V. Mangra, care e totodată și asesor ordinar în senatul bisericesc al Consistorului din Arad, — cestiune sulevată prin interpelația deputatului P. Rotariu în ședința a cincina, și relegată de I. P. S. Sa la competența Congresului.

»Consistorul din Oradea-Mare fiind coordonat Consistorului din Arad, nici membrii, nici presidentul Vicar al aceluia nu pot fi în același timp și membrii ai Consistorului din Arad, nici vicarul episcopului instituit pentru acel Consistor nu poate fi în același timp membru al Consistorului din Oradea.«

Se primește propunerea majorității comisiunii organizatoare.

A urmat referada comisiunii aleasă pentru cenzurarea rațiociniului *fundațiunii Gozsdu* pe

anul 1902. (President C. Gurban, refent I. Lenger.)

Arătând comisiunea, că ideea de a ridica în Budapesta internat pentru tinerimea română de la școalele de acolo nu a putut fi realizată, din cauze nedependente de reprezentanță, — face următoarea propunere :

a) Raportul se aprobă și se aclude la procesul verbal.

b) Reprezentanței și comitetului fundațiunii se exprimă mulțămire pentru părinteasca îngrijire și pentru acuratețea cu care s'a ocupat de afacerile fundațiunii : totodată, luându-se act de absolutul dat numitelor organe pe anii 1900 și 1901 prin Consistorul mitropolitan (în temeiul concludului congresual Nr. 149 din 1878), congresul constatând deplina corectitate a rațiociniului pe 1902 da numitelor corporațiuni absolute pentru gestiunea din acel an.

Se primește.

La ordinea zilei urmează raportul comisiunii financiare, care prin raportorul Traian Barzu referază despre rațiociniile fondurilor mitropolitane pe anii 1890—1902. La aceste fonduri se constată o creștere de 38030 cor. 13 fileri

La propunerea comisiunii rațiociniile se aprobă și se votează Consistorului absolutiv.

Se votează apoi budgetul Consistorului mitropolitan pe anii 1904—1906.

Referază apoi Vasile Goldiș, în numele comisiunii școlare, primindu-se fără discuțiune toate propunerile comisiunii, ne mai având dnii deputați paciența să discute asupra lor. S'au luat la cunoștință rapoartele Consistoarelor eparchiale despre mersul învățământului în școalele noastre, cu adausul, ca pe viitor Consistoarele eparchiale, din trei în trei ani să facă rapoarte separate despre starea mersului didactic al învățământului în eparchiile lor în ce privește progresul, intensivitatea și eventualele scăderi ce se opun progresului, relevând cu deosebire acele momente, cari sunt de natură a provoca vr'o dispozițiune din partea Congresului, ear' Consistorul mitropolitan resumând într'un raport special aceste momente, să facă Congresului proiect de rezoluțiune cu privire la momentele de sub întrebare.

S'au luat la cunoștință rapoartele Consistoarelor eparchiale despre rezultatele obținute în aplicarea modalităților referitoare la inspecțiunea didactică a școalelor.

S'a decis a se pune provisor în aplicare cu începerea an. școl. 1904/5 planul de învățământ elaborat ca proiect de ancheta bărbatilor de specialitate emși de Consistoarele eparchiale, cum și planul pentru institutele pedagogice elaborat tot de ancheta, care a fost revăzut și de Prea-

sfințitul Sinod episcopesc, și din punct de vedere bisericesc a fost aflat neescepționabil.

S'au luat la cunoștință rapoartele Consistoarelor eparchiale despre modalitățile catechisării elevilor noștri la institutele de învățământ străine și se invită Consistorul mitropolitan ca pe baza normativului publicat în acest obiect de Consistorul archidieceșan, ascultând și opinia Consistoarelor eparchiale, să presinte la proximalul Congres un proiect de normativ general pentru catechisarea elevilor de la școlile străine din Mitropolie.

După votarea budgetului congresual se aleg prin aclamațiune membrii în delegațiunea congresuală pentru cauzele pendente între mitropolia română și cea sârbească. Presidentul delegațiunii este I. P. S. S. Mitropolitul Ioan Mețianu, ear' vice-president P. S. S. Episcopul Aradului Ioan Papp. Ca membri se proclamă (trei din diecesa Aradului, ear' trei din diecesa Caransebeșului) următorii domni: F. Musta, A. Hamsea, Dr. Iosif Gall, Zeno Mocsonyi, Ilie Trăilă și Petru Truția.

La ordinea zilei urmează alegerea unuia asesor ord. din diecesa Aradului în senatul bisericesc, a unui asesor ord. mirean din diecesa Caransebeșului în senatul școlar, și a asesorilor suplenți 4 în senatul bis., 1 în sen. școlar, și 1 în sen. episcopesc.

Prezenți 71 votanți. În comisia de scrutiniu se aleg dnii: F. Musta, P. Cosma și M. Velici.

Resultatul votării a fost: pentru postul de asesor ordinar în senatul bis. a întrunit V. Mangra 38 voturi (ales), ear V. Beleş 31. În senatul școlar asesor ord.: I. Budințan 67 voturi. Suplenți: în senatul bisericesc: Dr. I. Badescu 63, N. Roxin 43, R. Ciorogar 41, A. Ghidiu 38 (alesi), Dr. M. Cristea 26, Dr. T. Putici 23, V. Voina 22 și Dr. I. Trailescu 5 voturi; în senatul școlar: Ilie Trăilă 45 (ales), Dr. L. Leményi 24; în senatul episcopesc: M. Velici 43 (ales), M. Cirlea 24 voturi.

Presidentul declară aleși pe cei cu majoritate de voturi, rezervându-și dreptul ca asupra alegerilor din senatul bisericesc să se pronunțe altă-dată.

I. P. S. Sa — constatând că toate obiectele avisate la această sesiune congresuală s'au rezolvit, mulțamește mai întâiu lui Dumnezeu, apoi dlor deputați pentru interesul arătat față de cauzele Congresului, și implorându-le darul și binecuvântarea lui Dzeu declară sesiunea ordinară actuală a Congresului închisă.

Luând cuvântul Ilustritatea Sa dl Ioan cav. de Pușcariu, în numele Congresului mulțamește I. P. S. Sale pentru tactul și înțelepciunea cu care a condus Congresul, dorindu-i de la Dzeu

încă mulți ani, ca să poată conduce biserica noastră drept-credincioasă. Cu acestea s'a încheiat sesiunea congresuală.

CRONICA.

* **Testamentul lui Dimitrie Negreanu** datat în reședința episcopescă din Arad, la 11 Iulie 1903, a designat de executori testamentari pe domnii: Dr. Gavriil Cosma și Constantin Popovici. Membri în comitetul fundațiunei: P. C. Sa *Vasilie Mangra*, ca president, și d-nii: Dr. Ioan Pap, Dr. Nicolae Oncu, C. Sa Roman Ciorogariu, Dr. Florian Duma, George Lazar, Petre Pantea, Dr. Gavriil Cosma, Dr. Constantin Popoviciu și Ioan Fekete Negreanu.

* **Dr. Alexandru Mocsonyi presidentul „Asociațiunii,”** a demisionat din presidenția „Asociațiunei” prin următoarea scrisoare:

„Onorat comitet central! Precum o știe onoratul comitet central, în urma stării slăbite a sănătății mele — spre viul meu regret — deja de mult nu mi-a fost posibil a împlini agendele mele ca president al Asociațiunii, și după ce nici pe viitor nu am prospecte mai bune, cu părere de rău mă vîd îndemnat a mă retrage din acest nobil oficiu, care mi-a servit spre mare distincțiune.

„Rog deci, ca onoratul comitet central să binevoiască a lua act de demisiunea mea, din considerațiuni sanitare. Totodată, mulțamind călduros pentru bunăvoința ce mi-a dovedit on. comitet central în tot timpul, cât am avut onoarea de a sta în fruntea acestui cel mai însemnat așezământ cultural al poporului român din Ungaria și Transilvania, îmi iau voia a aduce la prețuita cunoștință a onoratului comitet central, cumcă eu împreună cu vîrul meu d-l Zeno de Mocsonyi, donăm pentru Casa națională 24.000 cor., care sumă zilele acestea va fi depusă la institutul de credit „Albina.”

„Nu mă pot concedia de D-niile Voastre fără a da espresiune de o parte bucuriei mele asupra avîntului, ce l' luase Asociațiunea îndeosebi de când a estins sfera activității sale peste întreg poporul român de sub coroana Sfîntului Ștefan, de altă parte dorinței mele, ca activitatea, ce o desvoltă Asociațiunea în împlinirea înaltei sale misiuni culturale, să devină din an în an tot mai rodnică spre binele material și moral al poporului român din patrie.

„Cu această dorință mă recomand și mai încolo bunăvoinței onoratului comitet central. Birchiș, 24 Octomvrie n. 1903.”

† **Theodor Mommsen**, vestitul archiolog și profesor de istorie din Berlin a reposat Luni în 2 Nov. n. c. în Charlottenburg. Mommsen era unul dintre primii istorici, autoritate, mai ales în istoria romană. În diferite împrejurări el s'a manifestat și ca o auto-

ritate excepțională intervenind în chestiile mari politice și în favoarea celor apăsați. Pentru Români în special Mommsen a intervenit cu toată autoritatea sa în mai multe rânduri, fie ca să susție latinitatea poporului acestuia, fie pentru ca să apere drepturile Românilor asupra pământului pe care locuiesc.

* **Barbarii medicale.** Deputatul social-creștin Schneider din Viena a adresat la 28 Oct. în dieta provincială a Austriei de jos o interpelație în privința experimentelor mai mult decât barbare, pe cari le fac unii doctori, asupra oamenilor sănătoși, prin infectarea intenționată cu boale murdare.

Schneider a citat în motivarea interpelației sale numeroase cazuri din reviste speciale de medicină, din cari reiese, că în adevăr s'au făcut asemenea experimente.

În Nr. 20 al revistei „Wiener medizinische Wochenschrift“ din 17 Maiu a. c., zice Schneider, pag. 494 sqq. se recunoaște expres, că s'a inoculat sifilis la persoane sănătoase. La pag. 950 a numitei reviste stă următoarea frază lapidară: „La indivizii, cărora li-s'a inoculat sifilis cu scop experimental, d-l Zeissl a constatat, că buboanele indolente s'au ivit în ultimele zile ale săptămânei a patra.“ Din numita revistă se vede, că trei doctori, Bassercan, Fournier și Turați au inoculat sifilis la nu mai puțin de 1361 persoane, spre a constata la câte zile după infecțiune se vor ivi buboanele. La aceeași pagină se constată, că însuși Zeissl a făcut asemenea experimente. La pagina 952 a numitei reviste se vede, cu câtă monstruoasă procedeează doctorii în aplicarea diferitelor mijloace prin cari să se ajute dezvoltarea boalei la oamenii de altmintea sănătoși.

„Allg. W. med. Ztg.“ Nr. 50 și 51 din 1885 arată, că o femeie sănătoasă, nesifilitică, a fost altoită cu sifilis proaspăt și apoi tratată timp de 80 zile în secția sifilitică.

Asemenea experimente citează Schneider mai multe: altoiri cu tuberculină, gonorrhoe și alte boale. Apoi desvoaltă următoarea interpelație:

„Subsemnații întreabă: Ce are de gând dl locțiitor să facă, ca asemenea monstruoșități să nu se mai repete?”

„Prin asemenea inoculări se nenorocesc pe toată viața nu numai respectivii, ci trebuie să ispășască și descendenții lor — după cuvintele bibliei — până în a 7-a viță, însă nu păcatele părinților, ci crimele acestor doctori, cari cu știrea și cu aprobarea autorităților statului pot să comită asemenea infamii.

„Cât timp crede Escelența Sa, că populația noastră va privi cu mâinile în sîn la aceste proceduri ale medicilor?”

* **Damian, mitropolitul Moldovei (1435—1451).** Sub acest titlu a apărut în editura tipografiei noastre un prețios studiu de istorie bisericească, a dlui profesor G. Aramă, dela seminarul Veniamin din Iași.

Autorul stabilește cu un serios aparat științific mitropolia lui Damian și participarea lui la Sinodul din Florența și schițează evenimentele ulterioare tentativei de reunire a bisericii ortodoxe cu cea apuseană.

Pentru a cunoaște un moment controversat până acuma din istoria bisericii române; pentru a se familiarisa cu metoda studiului critic în istorie, și pentru a avea privilegiu de a se delecta citind o limbă fru-

moasă și curgătoare românească, recomandăm cetitorilor nostri, îndeosebi preoților, să nu întrelase de a-și procura aceasta prețioasă broșură. (Prețul 50 fil.)

* **Bibliografie.** Au apărut de curind în editura librăriei Ciurecu din Brașov. următoarele broșuri:

Iuda Iscarioteanul (Nașterea, Vieța și Peirea lui) dată la iveală de un călugăr bătrân dela Sfintul-Munte — 24 bani.

Ciripituri de drag, conține Doine populare, doine cătănești ș. a. de Nicolae Țucu. — 60 bani.

Cincizeci de colinde, adunate de școlari dela școalele medii române din Brașov, sub conducerea lui Andreiu Barseanu, profesor. — 40 bani.

Gramatica română pentru școalele populare. Partea I. „etimologia“ lucrată de P. M. Liuba. — Carte aprobată de înaltul minister reg. ung. prin ordinațiunea dto 10 Aprilie 1892, Nr 9711. — 50 bani.

Istorie biblice din vechiul și noul testament, de George Ludu și Ioan Dariu. — 40 fil.

Convocare

Despărțemântul protopopesc Buteni al »Reuniunii învățătorilor români din protopopiatele aradane I—VII își va ținea proxima ședință Sâmbătă la 1/14 Noemvre 1903 în localitatea școlii din comuna Buteni, la care toți membrii și spriginitorii învățământului sunt poștiți a participa.

Programa:

1. Dimineața la 8 ore, participare la chemarea Duhului sfânt.
2. Asistare la prelegerile învățătoarei Constanța Muntean, dela școala de fete din loc.
3. Cuvântul de deschidere.
4. Constatarea membrilor prezenți.
5. Discuțiuni asupra prelegerilor ținute.
6. Luarea dispozițiilor pentru efeptuirea concluseror adunării generale.
7. Incassarea taxelor dela membri.
8. Cetirea eventualelor disertațiuni.
9. Propuneri și interpelări.
10. Ficsarea proximei ședințe.
11. Autenticarea protocolului.
12. Incheiere.

B o d e ș t i, 16/24 Octomvrie 1903.

Nicolae Boscaiu
președinte.

Cornel Novac
secretar.

* *Atragem atențiunea* Dlor învățători asupra manualelor școlare :

1. *ABC-dar ilustrat de Iosif Moldovan și consoții* aprobat de Venrabilele Consistoare din Arad și Caransebeș, apărut acum în a III-a edițiune îndreptată și provăzută cu nenumărate ilustrațiuni plăcute și atrăgătoare, menite a desvolta plăcerea școlărilor și prin aceasta de-a ușura truda învățătorilor.

2. *Carte de cetire de Iuliu Groșorean și consoții* cu tipar — litere noauă — frumos și corespunzător, cu o serie de lecțiuni ușoare ce fac trecere dela ABC-dar la legendar, și cu frumoase lecturi din cercul de cunoștință al școlărilor, tractate în ziceri simple și într'un mod povestitor foarte atrăgător.

Se pot procura dela administrațiunea tipografiei diecesane cu prețul de 40 — 40 fil. exemplarul. La comande peste 100 bucăți se dă 20₀/₀ rabat; ear sub 100 numai 10₀/₀.

La tipografia diecesană din Arad se află spre vânzare: Liturgierul de Ioan-Gură-de-aur, Vasilie-cel-Mare și Gregorie teologul împreună cu rîndueala chemării Duhului sfânt, tipărit cu litere latine, exemplarul legat în piele 9 cor., legat în pânză 8 cor., nelegat 6 cor.

Liturgia sfântului Ioan-gură-de-aur, nelegat, exemplarul 1 cor. **Molitvelnic** cu litere cirile, exemplarul legat fin 11 coroane, în legătură mai simplă 10 cor.

Ciaslov cu litere latine, exemplarul legat 2 cor. 40 fil.

Octoicul mic cu litere latine exemplarul legat 1 cor. 60 fil.

Acaftistul Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și alte rugăciuni exemplarul legat în piele 3 cor. 20 fil., legat mai simplu 1 cor. 70 fileri.

Statutul-Organic, exemplarul à 50 fil.

La tipografia diecesană, Arad strada Révay Nr. 10 se pot căpăta: „Rapoarte lunare protopopești“ și „Ziarul inspecțiunei școlare“ coala à 8 fil.

Avis!

Prin aceasta aducem la cunoștință onoratului public, că din Calendarul nostru diecesan pe anul 1904 mai avem încă 1000 exemplare și întru cât în acest an din greșală nu s'a espedat domnilor cari au avut în comisiune și în anul trecut, eventual doresc a avea și alți domni, binevoiască a se adresa

cât decurînd administrațiunei noastre, ca fără amânare să le putem trimite exemplarele necesare.

Administrația tipografiei diecesane.

Arad, Strada Révay Nr. 10.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Soroșag** prin aceasta se publică concurs, cu termenul de recurgere de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele încopciate cu acest post sunt: a) în bani gata 200 cor.; b) 30 jughere pământ arător; c) lemne din pădurea învățătorescă, pe cari comuna bis. le va aduce în curtea școalei; d) pentru conferințe 10 cor.; e) pentru scripturistică 10 cor. — Se observă, că în vederea, că venitul astfel stabilit nu atinge minimalul prescriș de lege, pentru întregirea aceluia din partea guvernului; s'a și pus în curgere procedura de lipsă spre acest scop.

Recurenții cari reflectează la acest post adjusându-și rugările cu documentele recerute și adresându-le comitetului parochial din Soroșag, să le trimită subscrisului ppresbiter și insp. școlar în M.-Radna, avînd în timpul legal a se presenta în sf-ta biserică din Soroșag spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Soroșag, la 19 Oct. 1 Nov. 1903.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu PROCOPIE GIVULESCU ppresbiter și insp. de școale.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunei de învățătoare de nou înființat din Tăuț, se escrie concurs, cu termen de alegere pe 16/29 Noemvrie a. c.

Venitele curate: 200 cor. în bani, 5 st. de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățămînt; pentru conferință 20 cor.; pentru scripturistică 10 cor.; cvarțir și grădină.

Dacă stațiunea se va putea îndeplini cu învățătoare calificată, salariul se va întregi prin ajutor dela stat, de unde se vor esopera și eventuale cvincvenale.

Doritoarele de a ocupa aceasta stațiune, vor avea a substerne, până 15/28 Noemvrie a. c. recoursele ajustate cu documentele prescrișe și adresate comitetului parochial din Tăuț, la oficiul protopopese gr.-or. rom. din Buteni (Arad-Buttyin), avînd până la alegere a se presenta în careva Duminecă, ori sêrbătoare în sfta biserică, spre a-și arêta desteritatea și în cântări.

Tăuț, din șed. comit. par. ținută la 5/18 Octomvrie 1903.

Emanuil Ardelean,
notar al comit. par.

Pavel Ana,
președinte.

În conțelegere cu IOAN GEORGIA ppresb. și inspector școlar.

—□—

2—3

Prin strămutare devenind vacant postul de învățător la clasele superioare din **Beregsău** (ppresbiteratul Timișorii), prin aceasta se escrie concurs pentru îndeplinirea acestui post, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala.“

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 700 cor.; 2) paușal de scripturistică și diurne pentru participare la conferențe 50 cor.; 3) un juger de pământ arător în preț de 50 cor.; 4) 28 metri de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ; 5) cortel liber cu 3 chilii, culină, cămară, grajd pentru vite și grădină de legume; 6) dela înmormântări, unde va fi poftit 80 fil.; 7) cvincvenalul de 100 cor. în termenul satorit.

Doritorii de a ocupa acest post au să-și instrueze recursele cu documentele prescrise, având a produce atestat despre capabilitatea de a înființa și conduce corul vocal, asemenea să declare, că de când își formează prelensiunea la cvincvenal, și astfel ajustate și adresate comitetului parochial, să le trimită Rev. Domn protopresbiter Dr. Tr. Putici în Timișoara-Fabric; având încă recurenții până la alegere să se prezente în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică, nu înse în ziua alegerii, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului parochial, ținută în Beregsău la 14/27 Septemvire 1903.

Ioan Balta
paroch, președinte.

Constantin Clecan
not. com. par.

Cu consensul ppresb. tractual Dr. TR. PUTIGI, inspector de școale.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a parochiei de cl. III. **Hodiș**, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala.“

Emolumentele sunt: 1.) Usufructul alor 30 jug. cat. de pământ estravilan și dreptul de pășune pentru 16 capete, eventual rescumpărarea pășunatului cu 64 cor.; 2.) Birul câte una măs. de cucuruz dela circa 105 case; 3.) și $\frac{1}{2}$ măs. dela circa 25 de case; stolele îndatinate; 4.) Dela mort mic 2 cor., mort mare 8 cor. cu liturgie 12 cor., dela botez 1 cor., alte servicii 40-80 fil. întregirea venitelor dela stat, până la 800 cor., suma stabilită de 433 cor. 02 fil.; 5.) Casa parochială cu intravilan.

Dările le-va suporta cel ales.

Recurenții sunt poftiți, ca recursele instruite cu documentele prescrise, adresate comitetului parochial din **Hodiș** să le susțină oficiului protopopesc din Buteni (Arad *Buttyn*) având a se prezenta în sf. biserică de acolo, spre a-și arăta desteritatea în cele bisericesti.

Se observă, că cel ales va avea să provadă catechisarea la elevii gr. or., deobligați a cerceta școala

Hodiș, la 29 Septembre 1903.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu: IOAN GEORGIA, protopresbiter.

—□—

3—3

În sensul înaltei rezoluțiuni consistoriale de sub Nr. 5568 din 22 Septemvire (5 Octomvire) a. c., se escrie concurs pentru postul de capelan temporal pe lângă deficientul preot Ștefan Cărăbas din **Balinț**, tractul Belințului, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. jumătate din sesiunea parochială și 2. jumătate din stolele obicinuite.

De locuință va avea să se îngrijască alesul.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile lor, întruat conform legilor în vigoare, comitetului parochial, pe calea oficiului protopresbiteral gr.-or. român din **Belinț** (Belincz, Temes-megy), și sunt poftiți a se prezenta în termenul concursal în sf. biserică din **Balinț**, într'o Duminecă s'au într'o sârbătoare, spre a cânta și a predica, eventual spre a și celebra.

Belinț, în 7/20 Octomvire 1903.

Comitetul parochial.

In înțelegere cu mine:

Gerasim Sêrbu
protopresbiter.

—□—

3—3

Premiat cu premiul I la București în 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățători precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfințele noastre bisericii creștinești etc. d. e.:

Iconostase (Temple) Strâni, Tro-nuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,

În ori-ce stil s'ar recere, cu cele mai moderate prețuri. Construiesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra împrăgiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine că bisericile noastre românești prin măestri români să se înfrumșeteze:

Rog bunăvoința în special a Onor. oficii și comitete parochiale.

Cu tot respectul semnez

IOSIM IULIU BOSIAC,
sculptor în Berliște, poșta Jám (Banat).

Promovat cu distincție de școala de sculptură